

ממשיכים את השירות הצבאי בקידום מערכת החינוך

הצטרפותה של מכללת אורנים בשנת תשע"ג למכללת קיי בבאר שבע ולמכללת בית ברל בכפר סבא, השלימה את המערך הארצי של מוסדות ההשכלה הגבוהה, בהם מופעלת התוכנית "הטובים בחינוך". ואכן, בשנת הלימודים הקרובה יאיישו בוגרי שלוש המכללות משרות הוראה בבתי ספר בכל הארץ. בתוכנית שותפים מינהל פרישה בצה"ל, משרד הכלכלה (פרויקט הקצינים והנגדים בראשותו של מוטי שגיא), ארגון "צוות" - יחידת התעסוקה בראשות שרית רוזנצוויג וכן מנהלי התעסוקה במחוזות: דליה סלוצקי (צפון), אילנה שורר (דן ושרון), משה ארנון (יהודה), דניס אוחנה (דרום) ושמעון מלכה (ירושלים). התוכנית צוברת תאוצה ומעוררת עניין רב בקרב חברי "צוות" ותיקים וחדשים ■ שלושה סיפורים של מורים חברי "צוות", בוגרי שלוש המכללות, יכולים ללמד על תובנה משותפת: הצטרפות למערכת החינוך היא המשכה של העשייה בעת השירות הצבאי ■ בחירות של הלב

אהוד נוסן, סמינר אורנים:

למעשה, כל מפקד הוא גם מורה ומחנך

"אם זה היה תלוי באשתי, כלל לא בטוח שהייתי

מגיע לתוכנית 'הטובים בחינוך', אומר בחינך

אהוד נוסן (סא"ל), שסיים בשנת הלימודים

תשע"ג לימודי הוראה במסגרת מכללת

אורנים, בה הופעלה התוכנית לראשונה

בשנה החולפת. "זו תופעה די ידועה, לפחות

בקרב חבריי - מי שבת או בן זוגו מורה, לא

מעודד, בלשון המעטה, הצטרפות למערכת

החינוך. אבל אחרי שהיא ראתה את ההתלהבות שלי, את הרצון ללכת

עם הלב, להמשיך את דרך השליחות והתרומה במקום לא פחות חשוב

מצה"ל - היא קיבלה זאת ואף עודדה אותי לדבוק בדרכי".

אהוד, 47, נשוי ואב לחמישה, שירת בצה"ל במגוון תפקידים, שהאחרון

בהם היה קצין בטיחות וביקורת של פיקוד צפון. די מתבקש היה, כי עם

השחרור יעסוק בתחומים הללו, בהם צבר ניסיון, וישתלב על נקלה בשוק

הפרטי. "זאת אכן הייתה המחשבה הראשונה", הוא אומר, "וגם קיבלתי

כמה הצעות טובות. אבל, לא הייתי משוכנע שזה מה שאני באמת רוצה

לעשות. הרגשתי שלמעטים נקרית הזדמנות לשתי קריירות בחיים, וכדאי

שאבחר לא בהכרח במתגמלת ביותר, אלא בזו שאוכל להפיק ממנה סיפוק,

הנאה, ותחושה שאני ממשיך לעסוק בדבר מהותי וערכי".

אהוד מספר, שכאשר נחשף באחד מכנסי מועמדים שערך "צוות" לתוכנית

"הטובים בחינוך", הרגיש כי תחום ההוראה והחינוך עשוי להיות הכיוון

שלו. "התייעצתי עם כמה מחבריי שכבר הצטרפו לתוכנית בבית ברל

- ואף עובדים כבר בבתי ספר שונים. הם בהחלט עודדו אותי להצטרף

ל"טובים בחינוך".

במחשבה נוספת, לא הייתי ממש צריך את סיועם - זה היה יותר כדי לחזק

את מה שהרגשתי, את מה שבער בי, ולמעשה כבר עשיתי בחלקים גדולים

של השירות הצבאי. הרי מפקד הוא תמיד גם מדריך, מחנך, סוג של מנטור,

דמות לחיקוי, מישהו שבאישיותו, בתכונותיו ובניסיונו יכול להקרין על אחרים

ולסחוף אותם אחריו, שהרי פיקוד הוא קודם כל פעולה חינוכית. יותר מכך:

ארבע שנים רצופות כסמג"ד וכמג"ד בבית הספר לקצינים עסקתי בהדרכה

ובחינוך נטו. שם התנסיתי, צברתי ניסיון, ידע, ביטחון עצמי ובניתי יחסי

אמון עם פקודיי/חניכיי. הכול התחבר לי כשנכנסתי בעת הסטאז' לכיתה

ועמדתי מול התלמידים".

- איך היית מתאר את הלימודים באורנים, בעצם הייתם נחשוי "הטובים

בחינוך" במכללה זו?

"לא הרגשנו כך, ולו משום שלמכללה יש ניסיון רב בביצוע הסבות להוראה

בקרב קבוצות אוכלוסייה שונות. היינו כיתה הומוגנית, סא"לים ואל"מים,

אנשים איכותיים שבחרו במקצוע הזה מתוך תחושת שליחות. היו לנו

מורים מהמעלה הראשונה, בעלי ניסיון, ידע ויכולת להעביר אותנו בצורה

חלקה מעולם התוכן של הצבא - לעולם התוכן של ההוראה והחינוך. רובנו

בעלי תארים אקדמיים (לי יש תואר במדעי המדינה). התחלקנו לפי תחומי

הוראה: מקצועות ריאליים (מורים לחשבון) והומניים (מורים לאזרחות והיסטוריה). כמעט לא נדרשנו ללימוד חומרים עיוניים במקצועות אלה, בעיקר נדרשנו לתחום החינוכי."

זוהי הספיקה? אפשר להיות מורה לאחר שנה אחת של לימודים בלבד?
"בהחלט, וזה כבר הוכח. תוכנית 'הטובים בחינוך' כבר מתנהלת שנים ארוכות ובהצלחה רבה. אצלנו באורנים אף הגדילו לעשות. התוכנית, מבחינת שעות הלימוד, רחבה מזו שבמכללות אחרות. כשתהינו על כך נאמר לנו: 'אל תשוו, בחרתם באורנים - ככה זה כאן'.

במסגרת התוכנית קיבלנו המון: מעבר לידע רב שיהיה נחוץ לנו בעבודה השוטפת, גם אוזן קשבת, חיבוק חם, הבנה והערכה לבחירתנו. לכך יש להוסיף, כמובן, את תרומתה של יחידת התעסוקה של 'צוות' זה בהחלט המקום להוקיר את המשימה הכל כך חשובה שנטל על עצמו הארגון. הגישה, היחס, הדאגה האישית, המעקב - במפגשים, בשיחות - כל אלה איפשרו לנו להפיק את המקסימום מתקופת הלימודים ולהתמסר לנושא. דליה סלוצקי, מנהלת תעסוקה צפון, הייתה לנו כמו 'אם בית' - 'רק תלמדו,

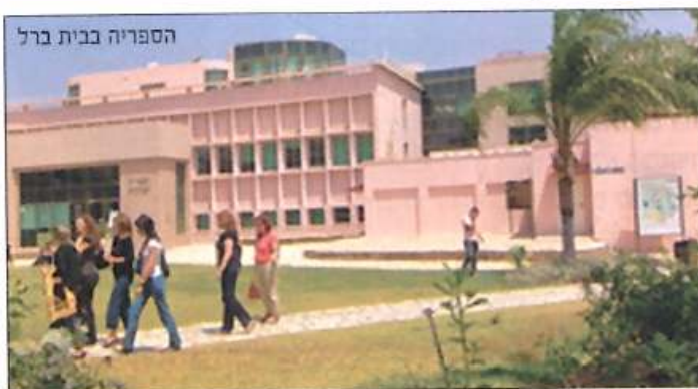
אני אדאג לכל השאר'. 'צוות' פתח לפנינו דלתות וסייע בהשתלבות גם מבחינה תעסוקתית. במפגש שערך הארגון עם הנהלת מחוז צפון של משרד החינוך הובהר לנו, כי קיימת נכונות לשלב אותנו בצורה מהירה ויעילה במערך החינוכי הפעיל באזור."

חלק מהלימודים היה, כמובן, התנסות מעשית בבית ספר. עבור אהוד, זו הייתה יותר מכך, שכן שימש כמורה מחליף וכמחנך בישיבה התיכונית שדה יעקב. ההתנסות הזו חיזקה בו עוד יותר את אשר חש קודם, כי זה התחום בו הוא רוצה לעסוק.

בשנת הלימודים הקרובה יעבוד באותה ישיבה תיכונית כמורה, והניסיון הקצר שכבר צבר במקום גורם לו לחוש שיותר ממורה הוא רוצה להיות מחנך. "גם זה יגיע", הוא אומר, ואף לא מהסס לסמן את היעד הבא שלו. "מעניין אותי להוביל, לשנות, להתוות דרך, ואת זה ניתן לעשות באופן משמעותי יותר כמנהל בית ספר. נכון, עוד חזון למועד, אבל אפשר בהחלט לקבוע יעדים. לשמחתי, 'צוות' הולך גם לכיוון הזה, וסביר כי בעתיד ארצה להשתלב בתוכנית לניהול בתי ספר."

"מפקד הוא תמיד גם מדריך, מחנך, סוג של מנטור, דמות לחיקוי, מישהו שבאישיותו, בתכונותיו ובניסיונו יכול להקרין על אחרים ולסחוף אותם אחריו, שהרי פיקוד הוא קודם כל פעולה חינוכית"

"אין ספק שתוכנית 'הטובים בחינוך' יצרה מודעות ופתיחות לנושא: יותר אנשים יודעים, יותר אנשים מתעניינים, יותר אנשים מצטרפים, ולא דווקא אלה שהיית מצפה לפגוש בחדר מורים"

להיות טייס כמו אבא, ומורה כמו אמא...

לסייע לאנשים צעירים לגבש את זהותם, להרחיב את אופקיהם, ולגרום לכך שאחר הצהריים ייצאו מהכיתה עם יותר ממה שנכנסו אליה בבוקר. עבורי אין תחושה טובה מזו."

- האם אתה זוכר את היום הראשון בבית הספר, בו עמדת מול 40 תלמידים שבזדאי בחנו כל מילה, כל תנועה, כל תגובה שלך?

"ההתנסות במסגרת הלימודים במכללה כללה חלק מעשי, כך שידעתי לאן אני הולך. אבל יש הבדל גדול בין ההתנסות לבין הרגע בו אתה עומד לבדך מול התלמידים, ובמיוחד בפעם הראשונה, שהרי אין הזדמנות שנייה להותיר רושם ראשוני. מה עוד שאתה ניצב שם ללא כל סממן מחייך הקודמים - עשירים ומשמעותיים ככל שיהיו - ללא דרגות, ללא סמלים, ללא מרות פיקודית. אפשר לדמות זאת אולי לטיסת הסולו הראשונה שלי. הוכשרתי, אומנתי, קיבלתי את כל הכלים כדי להצליח ומישהו אפילו נתן לי מטוס בידיים ואמר לי - אני סומך עליך. ועדיין, המבחן האמיתי היה שלי, ורק שלי."

אמיר הרפז זוכר שבילדותו רצה מאוד להיות גם "כמו אבא" וגם "כמו אמא"...

בגיל 45, לאחר שהשתחרר מצה"ל, הצליח להיות גם וגם. כטייס קרב, הלך בדרכו של אביו, ובמשך 28 שנים מילא שורת תפקידים בחיל האוויר, שהאחרון שבהם היה מפקד בסיס נבטים. ובדיוק כמו אמו, שהייתה מורה שנים ארוכות בקיבוץ הזורע בו נולד, השלים לפני שלוש שנים את לימודי ההסבה להוראה במסגרת תוכנית "הטובים בחינוך" בבית ברל, והוא משמש כמורה בבית הספר האזורי בקיבוץ יפעת.

"נכון, 'ההמשך הטבעי' של רבים מחבריי הוא בתחום התעופה והביטחון - כטייסים, כמובילים בחברות ביטחוניות - אבל יש גם אחרים, כאלה שחשים שהתעופה היא רק חלק מהווייתם", אומר אמיר, 48, נשוי ואב לשלושה. "מדובר בכאלה החשים כי שנים ארוכות של פיקוד, הכשרה, הדרכה, חינוך ובעצם הטמעת מכלול שלם של ידע, תובנות וערכים בקרב פקודיהם, הופכת אותם למתאימים במיוחד למשימה החינוכית של עיצוב דור העתיד. בית הספר הוא המקום, אולי האחרון, בו אתה יכול להשפיע. שם אתה יכול

- יד על הלב, אנשים לא הרימו גבה שבמקום להיות קברניט באל על, למשל, בחרת ללכת להיות מורה במערכת החינוך?

"נכון הוא שהוראה היא עדיין לא הבחירה הראשונה של טייסים בדרגות גבוהות, שעשו את כל שנותיהם הבוגרות בצבא, אבל היום כבר לא מרימים גבה לנוכח החלטה שכזו. יש לא מעט טייסים שהשתלבו במערכת החינוך, בעיקר מפני שחשו כי יש להם מה לתת לנוער והם יכולים ורוצים לעשות שינוי. כשחברים שאלו אותי, מה אני מתכוון לעשות לאחר השחרור וסיפרתי על החלטתי - התגובה במקרים רבים הייתה: 'אה, אתה אחד מאלה שהולכים להוראה...! התגובה הזו מלמדת על מודעות הולכת וגוברת לבחירה כזו ואף על הערכה מסוימת כלפיה - וזה מצוין. אין ספק שתוכנית 'הטובים בחינוך' יצרה מודעות ופתיחות לנושא: יותר אנשים יודעים, יותר אנשים מתעניינים, יותר אנשים מצטרפים, ולא דווקא אלה שהיית מצפה לפגוש בחדר מורים".

על התוכנית "הטובים בחינוך" ועל הלימודים במכללה יש לו רק דברים טובים לומר. "זו מסגרת מצוינת, המותאמת בדיוק למטרה. לא מבזבזים זמן, לומדים בדיוק את מה שצריך. היא מאפשרת בשנה אחת ליישר קו בין הידע והכלים שרכשנו בצבא, לבין הנדרש בכיתה. התוכנית יוצרת גשר יציב עליו אפשר לפסוע בבטחה ולעבור בצורה חלקה מהמערכת הצבאית למערכת החינוך".

לאחר לימודיו במכללת בית ברל בשנת הלימודים תש"ע שימש אמיר כמורה לפיזיקה במספר כיתות - גם לבגרות - ואף היה מחנך של כיתה אחת, כאמור, בקיבוץ יפעת. הניסיון החיובי מזה, והרצון למצות ככל האפשר את הקריירה השנייה שבחר מזה, יובילו אותו בשנת הלימודים הקרובה לניהול בית הספר האזורי משגב. קיצור דרך? דחף פנימי להשיג עוד מטרה? "אני לא בטוח", אומר אמיר. "כשאומרים 'רק שנתיים עברו והוא כבר מנהל', לעומת אלה הנמצאים במערכת ולוקח להם שנים ארוכות להגיע למשרה הזו - זה לא מדויק. לשנים הרבות בצה"ל ולניסיון הרב בחינוך דורות של חיילים, קצינים, טייסים, יש ערך מצטבר. לניסיון הרב בניהול מערכות גדולות - יש ערך עצום. שילוב של השניים יכול לעשות רק טוב למערכת החינוך".

- האם העובדה שאתה מורה ביפעת בו התלמידים בו מגיעים מבתי ברמה סוציאקונומית גבוהה מהממוצע - לא הפכה את ההתמודדות שלך לקלה יותר, ואולי בבתי ספר במקומות אחרים היית מרגיש אחרת?

"זו שאלה היפותטית - ייתכן שכן וייתכן שלא. נולדתי באזור הזה, כאן הבית שלי. אני לא חושב שזהו בית ספר אליטיסטי ובוודאי לא כל התלמידים מגיעים מיישובים חזקים. לדעתי לבני נוער - ולא משנה מהיכן הם באים - יש התמודדויות לא פשוטות ואתגרים שרק מתעצמים. היום עולה לאין שיעור חשיבותן של הדמויות הבוגרות בחייהם ואלה יכולות לתת להם כיוון, להתוות דרך, להיות מודל לחיקוי. זהו אתגר גדול להוביל אותם לעולם של מבוגרים, כשהידע שיש להם על העולם הזה מגיע מאינספור מקורות, בהם צריך לעשות סדר חדש מבחינת רמת האמינות והרלוונטיות".

- ואת הסדר החדש הזה תנסה לעשות כמנהל בית ספר? כזה שיכול להשפיע לא רק על 40 תלמידים בכיתה אלא על אלפיים?

"לומר 'סדר חדש' במקום שכבר פועל שנים בצורה מצוינת זה יהיה קצת יומרני. אבל המערכת כולה, לא רק בית ספר מסוים, צריכה ללכת לכיוונים חדשים. למשל, לראות במסגרת הזו לא רק מקור לרכישת ידע - שהרי הידע קיים וזמין היום כפי שלא היה מעולם - אלא מקום בו ניתן לרכוש כישורים לחיים וללמוד גם מניסיונם של אלה שעברו כבר כבדת דרך בחייהם. יותר מכך, חשוב לרתום גם את ההורים למהלך ולגרום למעורבות גדולה יותר, ולא רק התערבות כפי שקיימת היום. במילה אחת - לחנך".

מאיר אזולאי, מכללת קיי:

בית הספר הוא המקום לכל מי שחפץ לחולל שינוי

הגעתי אל בית הספר עם ברק בעיניים - לחנך, ללמד, לחולל שינוי - והברק הזה לא רק שלא דהה, הוא מנצנץ עכשיו למרחוק, כך אומר מאיר אזולאי, בוגר תוכנית "הטובים בחינוך" במכללת קיי, באר שבע, בתום שנת הלימודים תשע"ג, בה שימש כמורה לתנ"ך ומחנך בבית ספר מקיף ט' באשדוד. "הסיפוק עצום, החוויה מעשירה והתמורה - לא הכספית

- היא אדירה. לראות תלמידים קולטים, מתקדמים ומתמידים לא משום שחבר הציונים מונפת מעל ראשם, אלא משום שהצלחת להקנות להם הכרה בנחיצותם של לימודים, ערכים, משמעת עצמית ואפילו רצון שלא לאכזב אותך - אין שחר גבוה מזה".

מאיר (סא"ל) שירת בחיל המודיעין, ועם שחרורו מצה"ל יועד לתפקיד קצין המודיעין של בית הכלא הפרטי הראשון בארץ, שהוקם בבאר שבע. את הסטאז' שלו עשה במספר בתי כלא ברחבי הארץ, ובהם נחשף לאוכלוסיית האסירים ולתופעת "הדלת המסתובבת" - חלק גדול מהעבריינים חוזרים שוב ושוב לכלא לאחר מיצוי עונשם. "היה לי ברור, שחינוך הולם בגיל צעיר יכול היה להקטין מאוד את התופעה", אומר מאיר, "והבנתי לעומק את חשיבותה של מערכת החינוך בבניית חברה בריאה ונורמטיבית במדינה. כשבג"ץ הורה על ביטול פרויקט הכלא הפרטי, עבדתי כמנחה סדנאות למלש"בים בבתי ספר, מטעם משרד הביטחון, אגף ביטחוני חברתי. העברתי מאות הרצאות בעשרות בתי ספר, ובעצם בדרך זו נכנסתי לעולם החינוך וההוראה. הבנתי דברים רבים על הנוער שלא ידעתי קודם, על המורים של היום, על מה מלמדים בבתי הספר ובמיוחד עמדתי על הקשר ההדוק שבין הישגי התלמידים, הערכים שרכשו, רצונם להתגייס לצה"ל בכלל ולשירות משמעותי בפרט, לבין האווירה ואופי בית הספר, אישיות המורים והרוח שהביאו עימם לכיתה".

הדבר נכון לא רק בהקשר לחומר הלימודי אלא גם, ואולי בעיקר, למה שהביאו כדמויות לחיקוי וכמודל ערכי. היה לי ברור שמורה טוב יכול לעשות את ההבדל. ראיתי מה עשתה הרצאה אחת שלי למוטיבציה של התלמידים והגעתי למסקנה כי אם אני רוצה להיות בין אלה שיחוללו שינוי - בית הספר הוא המקום עבורי".

"בחרתי להיות מורה לתנ"ך, כי בתנ"ך יש את התשובה לשאלה החשובה מכל: למה אנחנו בעצם חיים בארץ הזו ונלחמים על קיומה וביטחונה. ההקשרים בין פעם ואז לבין היום ועכשיו הדוקים - בעיניי זה מרתק"

-ולא היה לך קשה?

"לא קל להיות מורה, בעיקר אם טרם צברת ניסיון. זה אילץ אותי להמון 'שיעורי בית', הכנות ממושכות, כתיבת מערכי שיעור והרבה השקעה. לילות שלמים הייתי יושב ומכין את עצמי. כמוכן, ולא פחות חשוב, נעזרתי בצוות בית הספר - המורים והמנהלת. הם היו מעין חונכים שלי. ואם יורשה לי לתת טיפ לעמיתיי: אל תתחילו לפני שתוודאו עם מנהל בית הספר שיהיה מי שיחונך אתכם בשנה הראשונה. ניסיונם האדיר של המורים הוותיקים יכול לסייע להתגבר על כל קושי".

-מה יש לך לומר לאלה המתלבטים האם להצטרף לתוכנית הטובים בחינוך?
"להצטרף רק אם הם משוכנעים שזהו ייעודם, שהם באמת רוצים לחולל שינוי; שיש להם תחושה של שליחות, המשך של מה שעשו בצבא - תרומה למדינה ולחברה. אי אפשר לעשות את העבודה הזו בלי אהבה למקצוע, לחינוך ולתלמידים. מי שדיבר איתי על כך אמרתי לו שאני קם כל בוקר עם ברק בעיניים. אני מקווה שיהיו עוד אנשי 'צוות' שיש להם את הברק הזה. יחד נחולל שינוי בחברה".

כשהשתחרר מאיר מצה"ל, הוא קיבל מכתב מ"צוות" - יחידת התעסוקה בנושא תוכנית "הטובים בחינוך". "לא זרקתי את המכתב הזה כמה שנים", הוא מספר, "אולי כי חשתי שאי פעם אעסוק בכך. אבל, כשקיבלתי מכתב נוסף, לאחר שכבר נחשפתי לנעשה בבתי ספר, החלטתי להשתתף ביום היכרות עם התוכנית שנערך במכללת קיי".

מאיר הציץ ונפגע. הוא התרשם מהמקום, מהמרצים, מהתוכנית - והחליט להפוך את ההוראה לדרך חיים. הוא העדיף להיות מורה לתנ"ך, הגם שהדבר דרש ממנו ללמוד יותר - מה שלא היה צריך אם היה בוחר להיות מורה להיסטוריה או לאזרחות. העובדה שהוא בעל תואר ראשון במשאבי אנוש ותואר שני במנהל עסקים, לא קיצרה עבורו את לוחות הזמנים וכאשר נכנס לעבודה בבית הספר בראשית שנת הלימודים תשע"ג עוד המשיך ונסע יום בשבוע למכללה, כדי להשלים את לימודיו.

על הלימודים במכללת קיי אומר: המרצים ("הטובים שבטובים"), התכנים ("מלמדים בדיוק את הנדרש"), לימודי העשרה ("דברים שלא הכרתי קודם"), והקניית ערך החינוך. "זה היה העיקר", הוא אומר. "לא מלמדים איך לעמוד מול כיתה עם לוח מאחור וגיר ביד, אבל כן זוכים להיכנס לעולם שלם של ידע בתחום החינוך. ידענו שעם חינוך אפשר לחולל מהפכה, וכשהייתי בשטח, בעבודה בבית הספר, הבנתי זאת לגמרי".

-למה בחרת להיות דווקא מורה לתנ"ך?

"כי רציתי ללמד משהו שאני באופן אישי אוהב, מה גם שבתנ"ך יש את התשובה לשאלה החשובה מכל: למה אנחנו בעצם חיים בארץ הזו ונלחמים על קיומה וביטחונה. ההקשרים בין פעם ואז לבין היום ועכשיו הדוקים, אפשר לעשות אנלוגיות, אפשר לתת דוגמאות - בעיניי זה מרתק".

מאיר לימד בבית הספר מקיף ט' באשדוד שתי כיתות ט', חמש כיתות י' וכיתה י"א אחת - כהכנה לבגרות. הוא גם שימש כמחנך של אחת הכיתות. "באתי לא רק להיות מורה אלא גם לחנך. אני רוצה להפוך את התלמידים לאנשים טובים יותר".